

Hołdy krzyżackie

Podczas obrad sejmowych w Piotrkowie dochodziło do wielu wydarzeń o randze międzynarodowej – Polska była w tym czasie jednym z najważniejszych mocarstw Europy, nie więc dziwnego w tym, że król w naszym mieście przyjmował poselstwa z takich krajów jak Węgry i Czechy. Jednym z najważniejszych tego typu wydarzeń w historii miasta były pierwsze hołdy pruskie. Po zawarciu II pokoju toruńskiego w 1466 r. wielcy mistrzowie zakonu krzyżackiego byli zobowiązani do składania hołdu lennego każdemu kolejnemu królowi Polskiemu.

Do pierwszego takiego aktu doszło 1 grudnia 1469 roku podczas sejmu w Piotrkowie, gdzie hołd Kazimierzowi Jagiellończykowi złożył wielki mistrz Henryk VI Reuss von Plauen. Kiedy przywódca Zakonu pojawił się pod murami Piotrkowa, gdzie towarzyszyli mu dwaj bracia zakonni: Weit von Gich, wielki jałmużnik Zakonu i komtur brandenburski oraz Marcin von Gebrattel Komn, na spotkanie krzyżackiej delegacji udali się wojewodowie w towarzystwie dwustu konnych. Do oficjalnego powitania doszło przed bramą sieradzką, następnie delegacja udała się przez miasto pod rezydencję królewską, gdzie dostojników krzyżackich wprowadzili biskup poznański Jędrzej Opaliński oraz biskup chełmiński Wincenty Gosławski. W sali królewskiej wielki mistrz musiał uklęknąć przed królem i złożyć przysięgę wierności Królestwu Polskiemu na Świętą Ewangelię, którą trzymał w tym momencie biskup krakowski Jan Łutkowiec z Brzezia. Po powstaniu wielki mistrz został ucałowany przez polskiego króla, a następnie odprowadzony pomiędzy senatorów rady koronnej jako jeden z książąt Królestwa.

Nie obyło się jednak bez sporów, kiedy to część możnowładców z kanclerzem wielkim koronnym Janem Gruszczyńskim oskarżyła Krzyżaków o tajne rokowania z papieżem. Wtedy von Plauen wystąpił w mowę obrończą następującej treści: „Najjaśniejszy Król! Dotąd w każdej okoliczności postępowalem jak na męża uczciwego i otwartego przystało; wielce bym się zapomniał, gdybym ostatnie dni życia mego miał splamić. Jeżeli Waszej Królewskiej Mości podoba się o coś podobnego mnie posadzić, tedy nie jestem godzien siedzieć tu obok Wielkiej Królewskiej Mości i Rad jego; nie przystoi bowiem na uczciwego człowieka przysięgać tu w Radzie, a gdzie indziej przeciwnie działać. Kto ma wiele nienawistnych sobie, ten wielkich doznać musi umartwień”.

Niebył przyjemnym były też wydarzenia, które zaszyły kilka tygodni po hołdzie. Powracający bowiem z Piotrkowa wielki mistrz doznał ataku apopleksji i częściowego paraliżu ciała. Umarł w Moragu 2 stycznia 1470 roku, a część kronikarzy ówczesnych sugerowała, że wielkiemu mistrzowi

Aleksander Jagiellończyk wśród senatorów Królestwa Polskiego i ziem zależnych

„serce pękło” w momencie, gdy musiał jako pierwszy z Zakonu uklęknąć przed polskim królem.

Niespełna rok później w Piotrkowie doszło do kolejnego hołdu krzyżackiego. Kazimierzowi Jagiellończykowi wiernopoddańczą przysięgę złożył Henryk VII Reffe von Richtenberg. Tym razem wraz z mistrzem pod grodem nad Strawą pojawił się krzyżacki orszak w sile siedmiuset rycerzy. Przy bramie sieradzkiej wielkiego mistrza powitał starosta poznański z oddziałem trzystu konnych. Rozmowy rozpoczęto od uroczystego bankietu wyprawionego przez króla na cześć wielkiego mistrza. Do uroczystości hołdu doszło dopiero 29 listopada 1470 r. Wielki Mistrz składał go w obecności wspomnianego już kanclerza wielkiego koronnego Jana Gruszczyńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski, który w jednej dłoni trzymał Najświętszy Sakrament, a w drugiej krucyfiks. Arcybiskup wygłaszał słowa przysięgi po niemiecku, tłumaczone były one jednak przez ówczesnego biskupa przemyskiego Andrzeja Oporowskiego.

Do trzeciego hołdu pruskiego w historii Piotrkowa dojść miało w 1479 roku, jednakże oczekujący na wielkiego mistrza Marcina Truchsess von Wetzhausena nie doczekali się go w rezydencji nad Strawą. Ostatecznie hołd został odebrany w Nowym Mieście Korczynie.

Wybrane wiece, zjazdy i sejmy Korony Królestwa Polskiego, które odbyły się w Piotrkowie Trybunalskim (na podstawie informacji zebranych przez pracowników Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim)

11 marca 1347 r. w Piotrkowie odbył się domniemany wielki wiec zwołany przez króla Kazimierza Wielkiego, na którym miały zostać spisane prawa dla Wielkopolski. Chociaż współczesna nauka odrzuca możliwość przyjęcia na tym wiecu tzw. Statutów Piotrkowskich, to jednak na pewno w tym okresie odbył się w Piotrkowie co najmniej jeden wiec generalny (być może w lipcu 1346 r.)

28 lutego 1388 r. Władysław Jagiełło zatwierdza przywileje Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego oraz swoje własne, łącznie dla możnowładztwa, szlachty i duchowieństwa *inscriptio domini regis atque terrigenis regni*, a więc w obecności zarówno możnowładztwa, jak i szlachty.

8 grudnia 1438 r. rozpoczęły się obrady zjazdu generalnego w Piotrkowie, po raz pierwszy w dokumentach określonego jako *parlamentum generale*. Wzięli w nim udział w charakterze obserwatorów delegaci ważniejszych miast Królestwa, wśród nich także Piotrkowa.

24 czerwca 1455 r. na zjeździe w Piotrkowie, w obecności posłów stanów pruskich, uchwalono pobór podatku w wysokości 12 gr z łanu na dalsze prowadzenie rozpoczętej rok wcześniej wojny z Zakonem Krzyżackim.

3 maja 1467 r. na sejm w Piotrkowie przybyło poselstwo Zakonu Krzyżackiego z Henrykiem von Plauen na czele w sprawie ratyfikacji pokoju toruńskiego kończącego wojnę trzynastoletnią.

9-31 października 1468 r. w Piotrkowie obradował pierwszy sejm walny dwuizbowy z udziałem króla, senatorów i wybranych na sejmikach posłów.

28 stycznia 1493 r. w Piotrkowie król Jan Olbracht przyrzekł przestrzegać przywilejów nadanych duchownym i szlachcie polskiej.

13 marca - 2 maja 1496 r. obrady sejmiku zwołanego do Piotrkowa przez Jana Olbrachta. Uchwalono tu konstytucje nazywane w historiografii przywilejem piotrkowskim, przyznającym szlachcie wiele swobód gospodarczych.

25 stycznia 1501 r. na sejmie walnym w Piotrkowie uchwalono zmuszenie siłą Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego Fryderyka Saskiego do złożenia hołdu.

14 września 1501 r. rozpoczął się w Piotrkowie sejm elekcyjny, podczas którego posłom Wielkiego Księstwa Litewskiego zaproponowano 3 października nowy akt unii złożony z 15 artykułów. Stanowił on o pełnej jedności obydwu państw: Polski i Litwy. Przyjęto też wspólna elekcje jednego monarchy. 5 października królem Polski obrany został Wielki Książę Litewski Aleksander, brat Jana Olbrachta.

MIKOŁAJ KOPERNIK
1473 - 1543

Wśród znanych postaci odwiedzających piotrkowskie sejmy byli: Mikołaj Kopernik, Mikołaj Rej, Stanisław Orzechowski oraz Andrzej Frycz Modrzewski

21 stycznia - 13 marca 1504 r. na sejmie w Piotrkowie zdecydowano, że król nie może dysponować dobrami koronnymi bez zgody sejmiku. Zakazano możnowładców łączenia w jednym ręku dwóch urzędów (*incompatibilitas*), zniesiono także przywilej mielnicki z 1501 r., oddający pełnię władzy nad państwem w ręce króla i senatu. Ponadto zobowiązano króla do odzyskania królewszczyzn, które nieprawnie znalazły się w rękach magnatów.

8 grudnia 1506 r. obradujący w Piotrkowie sejm elekcyjny dokonał jednogłośniego wyboru Zygmunta I Starego na króla Polski.

9 lutego 1519 r. na sejm walny w Piotrkowie przybyli posłowie z Prus ze skargą na Zakon Krzyżacki. Uchwalono wojnę z Zakonem, jeżeli Wielki Mistrz nie spełni swoich powinności wobec króla. Na sejmie tym oficjalnie ogłoszono zakończenie budowy rezydencji królewskiej w Piotrkowie.

24 października 1523 r. podczas obrad sejmiku w Piotrkowie, na prośbę monarchy, Mikołaj Kopernik wygłosił traktat „O monecie”. Dowodził w nim, że moneta fałszowana wypiera monetę o właściwej zawartości kruszcu szlacheckiego.

18 grudnia 1529 r., za zgodą wszystkich posłów i senatorów obecnych na sejmie w Piotrkowie, dziesięcioletni Zygmunt August obrany został królem Polski za życia swego ojca Zygmunta I Starego.

31 października 1548 r. sejm zwołany do Piotrkowa ustosunkował się do konfliktu między szlachtą a Zygmuntem II Augustem na tle jego małżeństwa z Barbarą Radziwiłłówną. Monarcha odmówił proszącym go senatorom oraz posłom i nie zrezygnował z małżeństwa.

22 kwietnia 1555 r. w Piotrkowie rozpoczął obrady sejm, na którym ogłoszono postulat szlachty protestanckiej dotyczący utworzenia polskiego kościoła narodowego i państwowego, niezależnego od papieża. W tym czasie, mimo oficjalnego zakazu, sprzedawano w Piotrkowie dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego „O naprawie Rzeczypospolitej”, które potępione zostało wcześniej przez kardynała Stanisława Hozjusza na synodzie piotrkowskim w 1551 r.

30 listopada 1562 r. rozpoczął się w Piotrkowie tzw. sejm egzekucyjny, podczas którego uchwalono zwrot nieprawie zagarniętych przez możnowładztwo królewszczyzn, dokonano też reform w zakresie sądownictwa i skarbowości. Stworzono ponadto podstawy do organizacji wojska kwarcianego. Obrady sejmiku egzekucyjnego zakończyły się 25 marca następnego roku.

15 kwietnia 1567 r. rozpoczęły się obrady ostatniego sejmiku zwołanego do Piotrkowa. Zygmunt II August wydał 14 czerwca uniwersał będący aktem

wykonawczym konstytucji ostatniego sejmiku piotrkowskiego. Regulował on obieg obcych monet w Królestwie Polskim.

Uroczystości upamiętniające 500. Rocznice Ukształtowania się Sejmu Polskiego na Zjeździe Generalnym w Piotrkowie 1493-1993

W styczniu 1993 roku, zgodnie z ówczesną wiedzą historyczną datującą powstanie pierwszego dwuizbowego Sejmu Polskiego na styczeń 1493 roku, odbyła się w Piotrkowie Trybunalskim oficjalna inauguracja ogólnopolskich obchodów 500. Rocznicy Parlamentaryzmu Polskiego. Przygotowaniami do obchodów zajęła się powołana w 1991 r. z inspiracji Tadeusza Nowakowskiego, popularyzatora historii Piotrkowa i wieloletniego prezesa piotrkowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Fundacja Obchodów 500-lecia Parlamentaryzmu Polskiego, funkcjonująca przy Towarzystwie Przyjaciół Piotrkowa Trybunalskiego. Patronat nad jubileuszem objął Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Wiesław Chrzanowski, a program obchodów ustalony został z Kancelarią Sejmu RP. Główny dzień obchodów, 28 stycznia 1993 r., nawiązując do tradycji sprzed pięciuset lat, rozpoczęło uroczystą Mszą Świętą w kościele p.w. św. Jakuba (Fara), celebrowaną przez księdza arcybiskupa Archidiecezji Łódzkiej Władysława Ziółka. W uroczystości wzięli udział Marszałek Sejmu RP Wiesław Chrzanowski oraz Marszałek Senatu RP August Chętkowski wraz z członkami Prezydium obydwu izb. Po koncelebrze doszło do odsłonięcia tablicy pamiątkowej, znajdującej się po dziś dzień na obelisku przed Zamkiem Królewskim. W samym Zamku wykład na temat początków Sejmu wygłosił prof. dr hab. Andrzej Wyczański.

Matka Boża Trybunalska - patronka polskich parlamentarzystów (Klasztor oo. Jazulów)

Wybrana literatura przedmiotu:

Conventa et Parlamenta. Studia i szkice z dziejów parlamentaryzmu, red. T. Matuszak, Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków Trybunalski 2015

Dzieje Piotrkowa Trybunalskiego, red. B. Baranowskiego, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1989

Mucha B., Dawny Piotrków Trybunalski, Wydawnictwo Naukowe Piotrkowie, Łódź 2012

Piotrków Sejmowy. Materiały z sesji naukowej odbytej w 28 stycznia 1994 z okazji 500-lecia ukształtowania się Sejmu Polskiego, red. M. Gąsior, Muzeum Okręgowe w Piotrkowie Trybunalskim, Fundacja Obchodów 500-lecia Parlamentaryzmu Polskiego, Towarzystwo Przyjaciół Piotrkowa Trybunalskiego, Piotrków Trybunalski 1995

M. Rawita-Witanowski, Monografia Piotrkowa Trybunalskiego, oprac. P. Głowacki, Piotrków Trybunalski 2017

Rzędowska A., Piotrków nie tylko Trybunalski, Wydawnictwo Do, 2006

Zamek Jasna Góra w Bytomiu - jedna z rezydencji, w której podczas sejmów przebywał możnowładcy, między innymi Królów Bona.

Grafika: Andrzej Hoffman. Malarekry i zdygac. OT. Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim, Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim.

CENTRUM INFORMACJI TURYSTYCZNEJ www.cit.piotrkow.pl

ul.Zamkowa 11 - tel. (+48) 44 732 60 50, (+48) 44 732 60 49

czynne: maj - wrzesień: poniedziałek - sobota 9-17, niedziela 10-15;

październik - kwiecień: poniedziałek - piątek 8-16, sobota, niedziela: nieczynne

MUZEUM www.muzeumpiotrkow.pl

pl.Zamkowy 4 - tel. (+48) 44 646 52 72, (+48) 44 646 43 55; czynne: wtorek, piątek 10-17,

środa, czwartek, niedziela 10-15, sobota 10-16, w poniedziałki i dni poświęcone nieczynne

AEROKLUB ZIEMI PIOTRKOWSKIEJ www.azp.com.pl

ul.Przemysłowa 48 - tel. (+48) 44 647 74 73

OŚRODEK DZIAŁAŃ ARTYSTYCZNYCH www.odaart.pl

ul.Dąbrowskiego 5 - tel. (+48) 44 733 93 88; ul.Sieradzka 8 - tel. (+48) 44 649 52 64

czynne: wtorek-sobota 11-18, niedziela i święta 14-18

MIEJSKI OŚRODEK KULTURY www.mok.piotrkow.pl

Al.3 Maja 12 - tel. (+48) 44 732 52 37, (+48) 44 732 52 49

OŚRODEK SPORTU I REKREACJI www.osipt.pl

KRYTE PŁYWAŁNIE ul.Belzacka 106 - tel. (+48) 44 732 68 17; ul.Próchnika 8/12 - tel. (+48) 44 732 37 34

KORTY TENISOWE ul.Belzacka 108/110 - tel. (+48) 44 732 70 86

PTTK o/m. M.RAWITY-WITANOWSKIEGO www.pttkpiotrkow.pl

pl. Czarnieckiego 10 - tel. (+48) 44 732 36 63